
Bohuslav Martinů (8. 12. 1890 Polička – 28. 8. 1959 Liestal, Švýcarsko)

Medailonek žáci

Malý Bohouš Martinů svá dětská léta strávil (až do roku 1902) v bytě ve věži poličského kostela. Jeho otec Ferdinand, povězný a švec, obýval malou komůrku s rodinou o třech dětech.

Poté, co poličský učitel Josef Černovský objevil v mladém Bohoušovi hudební talent, vydal se Martinů v roce 1906 do Prahy, aby studoval housle na Pražské konzervatoři. Více než technická cvičení ho však zajímala především hudební kompozice. Nelze se tedy divit, že se už od druhého ročníku potýkal s opravnými zkouškami. Z konzervatoře byl nakonec vyloučen pro „nedbalost“ a začal komponovat a studovat sám, na vlastní pěst. V letech 1920–23 byl členem České filharmonie (hráč druhých houslí), se kterou procestoval Evropu. Nejvíc mu učarovaly Paříž a malebné Švýcarsko. Roku 1922 byl znovu na Pražské konzervatoři, tentokrát jako

student kompozice v mistrovské třídě Josefa Suka.

Roku 1923 odjel na stipendijní pobyt do Paříže, kde se jeho profesorem stal Albert Roussel. Zde se seznámil s hudební avantgardou 20. let – tzv. Pařížskou šestkou. Intenzivně ho také ovlivnila hudba Igora Stravinského. Sám Martinů pak představoval vůdčí osobnost skladatelské skupiny působící pod názvem École de Paris. École de Paris bylo formální označení pro okruh skladatelů-cizinců, kteří bydleli, tvořili a scházeli se v Paříži ve 20. a 30. letech. Martinů tak vlastně ztělesňoval dva světy – francouzský a český; o několik let později (během 2. světové války a po ní) bychom řekli přesněji – syntézu světové hudby se zřetelnými prvky české národní hudby.

Od poloviny 20. let začal krystalizovat skladatelův osobitý hudební styl, který prošel obdobím civilismu (orchestrální skladby *Half-time*, *La Bagarre* [česky *Mela* či *Vřava*]), obdobím jazzovým (balet *Kuchyňská revue*, orchestrální *Jazzová suita*) i folklorismem (opera *Hry o Marii* a kantáta *Kytice*, kde se inspiruje lidovými motivy z Vysočiny). Ve 30. letech byl již známým skladatelem, kterého hrály přední světové scény (Paříž, Boston, Zurich, ...). Ve své tvorbě se Martinů od 30. let vracel k národním námětům: *Legenda o sv. Dorotě* (1931), *Špalíček* (1931–32), *Svatební košile* (1932), *Hry o Marii* (1934), kantáta *Kytice* (1937), *České madrigaly* (1939), *Polní mše* (1939) aj. Na „domácích prknech“ byl Bohuslavovým propagátorem Václav Talich, šéf České filharmonie, v Paříži dr. Miloš Šafránek, diplomat čs. velvyslanectví, ve Švýcarsku pak dirigent Paul Sacher. Martinů opustil Paříž roku 1940, kdy došlo k německé okupaci.

V roce 1926 se Bohuslav Martinů seznámil se svojí životní partnerkou Charlottou Quennehen (1894–1978), se kterou se roku 1931 oženil. Skladateli se stala celoživotní partnerkou, která byla vždy velmi pracovitá a poněkud nepraktickému skladateli se stala starostlivou hospodyní.

V září roku 1939 vypukla 2. světová válka. Těsně před okupací Paříže uprchl Martinů s manželkou na jih Francie (červen 1940), aby se vydali na radu svých přátel do Spojených států, kde by mohl Bohuslav svobodně tvořit. Ve Spojených státech Martinů působil s několika dílčími přestávkami v letech 1941–1956. Nejprve tvořil jako skladatel na volné noze, později se stal profesorem skladby na univerzitě v Princetonu. Stejně jako Antonín Dvořák, i Martinů skládal v Americe symfonie. A stále častěji čerpal z domácí látky českého folkloru: *Nový Špalíček*, *Písničky na jednu stránku*, *Písničky na*

dvě stránky (1942–44), *Pět českých madrigalů* (1948), *Tři české tance* pro dva klavíry (1949). Na politické události reagoval orchestrální větou *Památník Lidicím* (1943) a komorní skladbou *Pozdrav sokolstvu a sletu* (1948).

V době, kdy skončila 2. světová válka, byl Martinů jedním z nejvýznamnějších světových skladatelů. V roce 1947 se vážně připravoval na návrat do Československa, únorový komunistický puč však natrvalo zavřel Bohuslavovi cestu domů. Republika se ocitla „v moci dělnického lidu“, tj. pod totalitní ideologií KSČ. Bohuslav Martinů tak již své rodné Čechy nespáčil. Navázal však spolupráci s Miloslavem Burešem¹, na jehož básnické texty vytvořil komorní kantáty: *Otvírání studánek* (1955), *Legenda z dýmu bramborové nati* (1956) a *Mikeš z hor* (1959). V letech 1956–57 vyučoval na Americké akademii v Římě. Poslední dva roky života strávil s manželkou u rodiny Paula Sachera ve švýcarském Schönenbergu, kde byl také po smrti (1959) pochován. Z této doby pocházejí dvě monumentální díla: oratorium *Gilgameš* (1955) a opera *Řecké pašije* (konečná verze 1959). Dnes je Martinů i se svojí ženou pohřben v rodinném hrobě Martinů v Poličce (od roku 1979). Ve stejném městě se nachází ZUŠ Bohuslava Martinů a Centrum Bohuslava Martinů, jež pečuje o archiv skladatelské osobnosti a o rodnou světnici v kostelní věži.

Zdroj: Bohuslav Martinů v pařížském ateliéru Jana Zrzavého v roce 1924, kopie v Institutu B. Martinů.

Bohuslav Martinů (1890–1959)

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>. Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy v roce 2014.

¹ Miloslav Bureš (1909–1968) byl poličským rodákem. Působil jako básník, učitel a novinář. S Martinů se dostal do intenzivního kontaktu až roku 1955, kdy mu zaslal svoji báseň *O studánce Rubince*. Burešovým cílem bylo obnovit starodávný zvyk na Vysočině, kdy každoročně na jaře mládež čistila a pečovala o lesní studánky, přirozený zdroj životodárné vody. Skladatel byl do té míry nadšen, že báseň okamžitě zhudebnil a přitom provedl nezbytné změny v textu. Tak vznikla komorní kantáta *Otvírání studánek* (1955), nejpobulárnější dílo Martinů v českém prostředí. V průběhu 50. let následovaly další kantáty: *Legenda z dýmu bramborové nati* a *Mikeš z hor*. Bureš několikrát navštívil Martinů v cizině: poprvé v Římě (1957) a později ve švýcarském Liestalu v roce, kdy Martinů zemřel. Přátelství básníka a skladatele dalo vzniknout knize *Bohuslav Martinů a Vysočina* (M. Bureš, 1960).